

آثار باستانی و ارزش های تاریخی

تمدن های ایرانی حسنلو و مارلیک

نویسنده: شمشاد امیری خراسانی

انتشار: ۱۸ مرداد ۱۳۹۲ ۳۰ دقیقه مطالعه

چکیده مقاله

جام برنزی مربوط به هزاره یکم پیش از میلاد یافت شده در حسنلو؛ موزه ملی ایران «حسنلو» نام تپه-کاوشگاهی چنددوره‌ای در آذربایجان در نزدیکی دریاچه‌ی ارومیه است که هم با مسأله‌ی حضور هندوآریاییان در قلمرو Mitanni در پیوند است و هم با نمایش پیگیرنگاری احتمالی هندواروپاییان آغازین. این جایگاه با عصر سفال‌های خاکستری ایران غربی، که یک افق سفالی متعلق به ۱۰۰۰ - ۱۵۰۰ پیش از میلاد است، مرتبط می‌باشد. ... همراه با پیدایش این افق سفالی، شکاف بزرگی در توالی فرهنگی این منطقه رخ می‌دهد که غالباً به تحرکات هندوآ

جام برنزی مربوط به هزاره یکم پیش از میلاد یافت شده در حسنلو؛ موزه ملی ایران

«حسنلو» نام تپه-کاوشگاهی چنددوره‌ای در آذربایجان در نزدیکی دریاچه‌ی ارومیه است

که هم با مسأله‌ی حضور هندوآریاییان در قلمرو Mitanni در پیوند است و هم با نمایش پیگردنگاری احتمالی هندوآریاییان آغازین. این جایگاه با عصر سفال‌های خاکستری ایران غربی، که یک افق سفالی متعلق به ۱۰۰۰ - ۱۵۰۰ پیش از میلاد است، مرتبط می‌باشد.

...

همراه با پیدایش این افق سفالی، شکاف بزرگی در توالی فرهنگی این منطقه رخ می‌دهد که غالباً به تحرکات هندوآریایی‌ها یا ایرانی‌ها در جنوب دریای مازندران ارتباط داده می‌شود. این جایگاه اشیایی را به دست داده است که بن‌مایه‌های هنری آن‌ها را می‌توان یا به بن‌مایه‌های متعلق به قبایل ایرانی‌زبان منطقه‌ی استپ ارتباط داد، مانند تصاویر افراد حمل‌کننده‌ی آینه، یا به بن‌مایه‌های اسطوره‌ای یافته شده در دین هندوایرانی.

برجسته‌ترین یافته‌های این جایگاه، جامی زرین است که از معبدی در حسنلو به دست آمده و متعلق به حدود ۱۰۰۰-۱۵۰۰ پ.م. است. در میان صحنه‌های ترسیم شده بر این جام، پهلوانی وجود دارد همراه با اژدهایی سه سر، و در صحنه‌ای دیگر، با پرنده‌ای شکاری. گ.ن. کورچکین این صحنه‌ها را با یشت پنجم اوستا ارتباط داده است که در آن فریدون پهلوان (thraetaona) با اژی دهاک، اژدهایی سه سر، مقابله می‌کند و پس از آن به Paaurva یاری می‌کند تا در آسمان به سان پرنده‌ای شکاری پرواز کند.

نشان هلالی‌شکل، آغاز هزاره یکم پیش از میلاد در حسنلو؛ موزه ملی ایرانته

بن‌مایه‌ی اژده‌های سه سر در اساطیر هندوآریایی نیز شناخته بوده است (که در آن تریته آپتیه، ویشورپه‌ی اژده‌ها را می‌کشد)، و همچنین در سنت‌های دیگر هندواروپایی نیز یافته می‌شود. این ظرف، که به طور فاخرانه‌ای تزیین شده، موضوع بررسی‌های بسیار دیگری نیز بوده است که در آن، پیوندهایی را با بن‌مایه‌های روایی و هنری آشوری، آناتولیایی و هوریانی جست‌وجو می‌کردند. اگر بن‌مایه‌های آثار یاد شده‌ی حسنلو در معنایی بسیط هندوایرانی هستند، پس با توجه به موقعیت معین شده‌ی این محل، پذیرفتنی‌تر است که حسنلو به عنوان جایگاه احتمالی هندوآریایی‌های مرتبط با تمدن Mitanni شناخته شود. حسنلو در حدود ۸۰۰ پ.م. و احتمالاً به دست اورارتویی‌ها ویران شد.

«مارلیک» يك گورستان ایرانی متعلق به اواسط هزاره‌ی دوم پیش از میلاد است و در نزدیکی دریای مازندران واقع است. این جایگاه قربانگاه‌هایی مربوط به مراسم تدفین، و ۵۵ گور واقع در حجره‌های سنگ پوش شده، همراه با دامنه‌ای گسترده از پیش‌کش‌های برنزی و زرین، شامل پیکره‌ها، ظروف، جنگ‌افزارها و یراق اسب را به دست داده است. بیش‌تر این اشیاء به عنوان آثار برجسته به دست آمده از بخش غربی خاور نزدیک شناخته می‌شوند.

سنگ لاجورد، هزاره ۱ (پیش از میلاد)، حسنلو، موزه ملی ایرانته

ارجاع به این مقاله

شمشاد امیری خراسانی، «تمدن‌های ایرانی حسنلو و مارلیک»، پارسیان دژ، ۱۳۹۲.

خواندن مقاله و پیوست‌های آن در وبسایت پارسیان دژ

نشانی ثابت این نسخه:

<https://www.parsiandej.ir/articles/1313/pdf/تمدن-های-حسنلو-و-مارلیک.pdf>

آخرین ویرایش مقاله: ۱۲ مرداد ۱۴۰۵